

**कापूस हंगाम २०२६ - २७: साप्ताहिक पांचवा पीक सल्ला
(कालावधी ०९ जुलै ते १५ जुलै २०२६)**

अ. मृदा आरोग्य, अन्नद्रव्य व्यवस्थापन, कीड व रोग व्यवस्थापनाबाबत सर्वसाधारण सूचना

कापसाचे अधिक उत्पादन मिळण्यासाठी जमिनीचे संतुलित पोषण, योग्य पाणी व्यवस्थापन तसेच कीड व रोगांचे नियमित निरीक्षण करून एकात्मिक पद्धतीने व्यवस्थापन करणे अत्यंत आवश्यक आहे. पीक वाढीच्या सर्व टप्प्यांमध्ये एकात्मिक पीक व्यवस्थापनाचा अवलंब केल्यास पिकाची वाढ जोमदार होते, उत्पादन खर्चात बचत होते आणि कीड व रोगांमुळे होणारे संभाव्य नुकसान टाळता येते.

मृदा आरोग्य व अन्नद्रव्य व्यवस्थापन (एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन- INM)

- **प्रमुख अन्नद्रव्यांच (NPK) संतुलित व्यवस्थापन:**
जमिनीचे आरोग्य सुधारण्यासाठी पीक फेरपालट, सेंद्रिय खतांचा वापर, शेणखत, कंपोस्ट, हिरवळीचे खत वापर ई. तसेच आच्छादन पिकांचा अवलंब करावा. पेरणीपूर्वी मातीची तपासणी करून त्यानुसार रासायनिक खतांचा संतुलित व शिफारशीनुसार वापर करावा.
- **सूक्ष्म अन्नद्रव्यांचा वापर करा:** जस्त, बोरॉन, मॅगनीज आणि मॅग्नेशियम यांसारख्या दुय्यम व सूक्ष्म अन्नद्रव्यांची कमतरता आढळल्यास आवश्यकतेनुसार लक्षित पर्णीय फवारणीद्वारे ती दूर करावी.

रोग व्यवस्थापन (एकात्मिक रोग व्यवस्थापन - आयडीएम)

- **प्रतिबंधात्मक उपाययोजनांचा अवलंब करा:**
जमिनीद्वारे व पानांद्वारे पसरणाऱ्या रोगांच्या प्रभावी व्यवस्थापनासाठी करण्यासाठी एकात्मिक उपाययोजनांचा अवलंब करावा. यामध्ये शेताची स्वच्छता राखणे, तसेच बियाणे व मृदा प्रक्रियेसाठी जैविक कीडनाशके (बायोपेस्टिसाइड्स) आणि जैवखतांचा वापर करावा. यामुळे पिकांची जोमदार वाढ होऊन रोगांचा प्रादुर्भाव कमी करण्यास मदत होते.
- **पांनावरील रोगांचे नियंत्रण:**
वातावरणात आर्द्रता जास्त असताना शेताची नियमित पाहणी करावी. रोगाच्या जलद वाढीस व प्रसारास पोषक हवामान असल्यासच शिफारशीनुसार योग्य बुरशीनाशकांची आवश्यकतेनुसार आणि विवेकपूर्ण फवारणी करावी.

कीड व्यवस्थापन (एकात्मिक कीड व्यवस्थापन - आयपीएम)

- **नियमित शेत पाहणी करा:** फुलकिडे, मावा, तुडतुडे, कोळी (स्पायडर माइट्स) यांसारख्या रसशोषक किडी तसेच बोंडअळ्यांच्या प्रादुर्भावावर लक्ष ठेवण्यासाठी आठवड्यातून किमान एकदा शेताची नियमित पाहणी करावी.
- **सापळे व जैविक कीडनाशकांचा वापर करा:** हंगामाच्या सुरुवातीपासूनच प्रौढ पतंगांच्या हालचालींचे निरीक्षण व अंडी घालण्याच्या कालावधीचा अंदाज घेण्यासाठी फेरोमोन सापळे लावावेत. तसेच कीड व्यवस्थापनासाठी प्रथम प्राधान्याने सेंद्रिय, नैसर्गिक किंवा वनस्पतीजन्य कीडनाशकांचा वापर करावा.
- **नैसर्गिक शत्रू कीटकांचे संवर्धन करा:** लेडीबर्ड भुंगे, लेसविंग (क्रायसोपेला) आणि बिग-आयड बग यांसारख्या उपयुक्त मित्रकीटकांचे संरक्षण करण्यासाठी व्यापक प्रभाव (ब्रॉड-स्पेक्ट्रम) असलेल्या कीटकनाशकांऐवजी निवडक (सेलेक्टिव्ह) कीटकनाशकांचा वापर करावा.
- **रासायनिक कीटकनाशकांचा मर्यादित वापर करा:** रासायनिक कीटकनाशकांचा वापर हा शेवटचा पर्याय म्हणूनच करावा. कीडांची संख्या आर्थिक नुकसान पातळी (ETL) गाठल्यानंतरच लेबलवरील शिफारशीनुसार योग्य रासायनिक कीटकनाशकांचा वापर करावा.

बी. स्थानविशिष्ट कृषी सल्ला

महाराष्ट्र		मागील आठवड्यातील प्रत्यक्ष पाऊस							मागील आठवड्यातील प्रत्यक्ष पाऊस				
		जुलै							जुलै				
		01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
	धुळे								41	36	4.7	2.2	1.1
	नंदुरबार								61	19	3.8	3.6	2.4
	जळगाव	34	0	0	2	7	7	0	39	38	4.9	3.2	0.9
	अहमदनगर	0	0	2.8	2	0	8.2	3.4	29	11	1.8	0.8	1
	औरंगाबाद	0	27.8	12.9	0.1	11.2	8	0	28	9.8	3.3	1.2	0.5
	जालना								16	5.1	1.5	1	0.3
	बीड								6.6	3.8	1.3	0.8	0.3
	नांदेड								2.5	2.2	4	1.2	0.5
	परभणी	8.2	13.5	6.4	0	0.5	6.5	0.8	5.2	2.5	2.6	0.6	0.1
	हिंगोली								6.3	2.4	1.8	2.2	0.9
	बुलढाणा		19.4	12.9	17	7	11.1	0.8	17	8.4	2	2.8	1.4
	अकोला		1.3	7.4	2	6	12.4	0.1	18	9	2.5	3	3.4
	वाशीम		22.6	7.5	3	12.1	13.2	8.2	7.9	5.4	1.8	5	2.8
	अमरावती		15.6	5.4	1.7	15.8	1.4	0	21	12	6.1	4.1	8.1
	यवतमाळ		1.4	27.6	6	51.7	12.2	0	4.6	3.2	2	2.9	1.8
	वर्धा		4.7	53.5	7.7	30.3	0	0	12	7.4	4.4	3.9	5.2
नागपूर		0	70.6	3.4	5.1	5	0	12	7.1	6.9	3.6	7.6	
चंद्रपूर		3	12.1	77.7	25	33	3.8	0.6	7	3.4	5.6	5.9	3.4
पावसाचे प्रमाण आणि रंग कोड		0.1 to 2.4 मिमी		2.5 to 15.5 मिमी		15.6 to 64.4 मिमी			64.5 to 115.5 मिमी		115.6 to 204.4 मिमी		
पावसाची श्रेणी		खूप हलका पाऊस		तुरळक पाऊस		मध्यम स्वरूपाचा पाऊस			मुसळधार पाऊस		अति मुसळधार पाऊस		

पीक परिस्थिती:

अकोला येथे, पावसाळा उशिरा सुरू झाल्यामुळे कापसाची पेरणी सध्या सुरू आहे. आगामी खरीप हंगामासाठी शेताची सर्व तयारी पूर्ण झाली आहे. वखरणी, समतलीकरण, शेणखताचा वापर इत्यादी सर्व पूर्वमशागतीची कामे पूर्ण झाली असून, कापूस पेरणीसाठी शेतात वाफे तयार करण्याचे काम सुरू आहे. सध्या पिकावर कोणत्याही किडी किंवा रोगाचा प्रादुर्भाव आढळून आलेला नाही.

राहुरी येथे, सिंचनाखालील पेरणी झालेल्या कापूस पिकाची पेरणीच्या कालावधीनुसार ८ ते ४३ दिवसांची वाढ असून पीक उगवण, रोपावस्था ते प्रारंभिक शाकीय वाढीच्या अवस्थेत आहे. बहुतांश शेतांमध्ये कापसाची पेरणी पूर्ण झाली आहे. सध्या खाडे भरणे, सिंचन, तणनियंत्रण व खतांची मात्रा देण्याची कामे सुरू आहेत. शेतामध्ये काँब्रेस गवत (पार्थेनियम), हरळी, लव्हाळा, दुधी, केना, नागरमोथा, चांदवेल इत्यादी तणांचा प्रादुर्भाव आढळून येत आहे. सध्या पिकावर कोणत्याही किडी किंवा रोगाचा प्रादुर्भाव आढळून आलेला नाही.

नांदेड येथे, पेरणी झालेल्या कापूस पिकाची पेरणीच्या कालावधीनुसार ११ ते ३६ दिवसांची वाढ झाली असून पीक प्रारंभिक शाखिय वाढीच्या अवस्थेत आहे. पेरणीनंतर ज्या ठिकाणी उगवण कमी झाली आहे तेथे गॅप फिल्लिंग व विरळणीची कामे सुरू आहे. कोरडवाहू शेतकऱ्यांनी जमिनीची पूर्वमशागत, वखरणी, सपाटीकरण, शेणखताचा वापर इत्यादी सर्व पूर्वतयारीची कामे

पूर्ण केली आहेत. कोरडवाहू क्षेत्रात पुरेसा पाऊस झाल्यानंतर कापसाची पेरणी सुरु करण्यात येणार आहे. सध्या पिकावर कोणत्याही किडी किंवा रोगाचा प्रादुर्भाव आढळून आलेला नाही.

पिकसल्ला:

अकोला येथे शेतकऱ्यांना ७५-१०० मि.मी. पुरेसा पाऊस झाल्यानंतरच कापसाची पेरणी करण्याचा सल्ला देण्यात येत आहे. ज्या शेतांमध्ये पेरणीनंतर उगवण कमी झाली असून जागोजागी खळगे (गॅप) पडले आहेत, तेथे त्वरित गॅप फिलिंग करावे. हलक्या जमिनीत बीटी कापसाची लागवड टाळावी. कोरडवाहू परिस्थितीत अल्प कालावधीत येणाऱ्या बीटी किंवा बिगर बीटी जाती/संकरित वाणांची निवड करावी, तर बागायती परिस्थितीत मध्यम उशिरा ते उशिरा येणाऱ्या जाती/संकरित वाणांची लागवड करावी. बाजारातून उपलब्ध होणाऱ्या कापसाच्या बियाण्यांवर बुरशीनाशक प्रक्रिया केलेली नसल्यास पेरणीपूर्वी बियाण्यांना कार्बोक्सीन ३७.५% + थायरम ३७.५% डीएस @ ३.५ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे (मुळकुज व जीवाणू करपा रोग नियंत्रणासाठी) किंवा फ्लक्सपायराॅक्सॅड (३३३ ग्रॅम/लि. एफएस) @ १.५ मि.ली. प्रति किलो बियाणे किंवा टेट्राकोनॅझोल ११.६% w/w (१२.५% w/v) एसएल @ १.५ मि.ली. प्रति किलो बियाणे (बीजजन्य मुळकुज रोग नियंत्रणासाठी) यापैकी कोणत्याही बुरशीनाशकाची प्रक्रिया करावी. तसेच नत्र स्थिरीकरणासाठी अझोटोबॅक्टर व स्फुरद विद्राव्य करण्यासाठी पीएसबी (फॉस्फेट सोल्युबिलायझिंग बॅक्टेरिया) @ २०-२५ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे यांची बीजप्रक्रिया करावी. कापसामध्ये १:१ ओळ प्रमाणात मूग किंवा उडीद यांसारख्या आंतरपिकांचा समावेश करावा. पिकाच्या सुरुवातीच्या अवस्थेत तण नियंत्रणासाठी पेरणीनंतर उगवणीपूर्वी पेंडीमेथालीन ३८.७ % सीएस @ ७०० मि.ली. प्रति एकर २०० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. मात्र, जमिनीत पुरेसा ओलावा नसल्यास उगवणीपूर्व तणनाशकांचा वापर करू नये. शिफारशीनुसार देशी (अर्बोरियम) कापसासाठी ६० × १५ से.मी. किंवा ६० × ३० से.मी. अंतर ठेवून ४०:२०:२० कि.ग्रॅ. एन पी के प्रति हेक्टर, सुधारित हिरसुटम कापसासाठी ६० × ३० से.मी. अंतर व ६०:३०:३० कि.ग्रॅ. एन पी के प्रति हेक्टर, कोरडवाहू बीटी संकरित कापसासाठी ९० × ४५ किंवा ९० × ६० से.मी. अंतर व ६०:३०:३० कि.ग्रॅ. एन पी के प्रति हेक्टर, तसेच बागायती बीटी कापसासाठी १२० × ३० किंवा १२० × ६० से.मी. अंतर ठेवून १२०:६०:६० कि.ग्रॅ. एन पी के प्रति हेक्टर खताची मात्रा द्यावी.

राहुरी येथे शेतकऱ्यांना कापसाची घाईने किंवा लवकर पेरणी टाळण्याचा सल्ला देण्यात येत आहे. ७५-१०० मि.मी. इतका पुरेसा पाऊस झाल्यानंतरच पेरणी सुरु करावी. ज्या शेतकऱ्यांकडे पुरेशी सिंचन सुविधा उपलब्ध आहे, त्यांनी आपल्या शेतात कापसाची पेरणी सुरु करावी. कोरडवाहू परिस्थितीत अल्प कालावधीत येणाऱ्या बीटी किंवा बिगर बीटी जाती/संकरित वाणांची निवड करावी, तर बागायती परिस्थितीत मध्यम उशिरा ते उशिरा येणाऱ्या जाती/संकरित वाणांची लागवड करावी. बाजारातून उपलब्ध होणाऱ्या कापसाच्या बियाण्यांवर बुरशीनाशक प्रक्रिया केलेली नसल्यास, बीजजन्य रोगांच्या व्यवस्थापनासाठी पेरणीपूर्वी बियाण्यांना कार्बोक्सीन ३७.५% + थायरम ३७.५% डीएस @ ३.५ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे (मुळकुज व जीवाणू करपा रोग नियंत्रणासाठी) किंवा फ्लक्सपायराॅक्सॅड (३३३ ग्रॅम/लिटर एफएस) @ १.५ मि.ली. प्रति किलो बियाणे किंवा टेट्राकोनॅझोल ११.६% w/w (१२.५% w/v) एसएल @ १.५ मि.ली. प्रति किलो बियाणे (मुळकुज रोग नियंत्रणासाठी) यापैकी कोणत्याही बुरशीनाशकाची बीजप्रक्रिया करावी. तसेच नत्र स्थिरीकरणासाठी अझोटोबॅक्टर आणि स्फुरद विद्राव्य करण्यासाठी पीएसबी (फॉस्फेट सोल्युबिलायझिंग बॅक्टेरिया) @ २०-२५ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे यांची बीजप्रक्रिया करावी. कापसामध्ये १:१ ओळ प्रमाणात मूग व उडीद या आंतरपिकांचा समावेश करावा. तसेच चवळी, मका, सेटेरिया व झेंडू यांची सापळा पिके म्हणून लागवड करावी. शेत व शेताच्या बांधावरील तणांचे नियमित निर्मूलन करावे तसेच शेताच्या परिसरातील काँग्रेस गवत (पार्थेनियम) पूर्णपणे नष्ट करावे, जेणेकरून फुलकिड्यांची संख्या वाढणार नाही आणि टोबॅको स्ट्रीक विषाणू (TSV) रोगाचा प्रादुर्भाव कमी राहील.

नांदेड येथे शेतकऱ्यांना जमिनीत पुरेसा ओलावा उपलब्ध झाल्यानंतरच कापसाची पेरणी करण्याचा सल्ला देण्यात येत आहे. कोरडवाहू परिस्थितीत कापसाची लागवड १२० × ४५ से.मी. अंतरावर करावी. उच्च घनता लागवड पद्धतीमध्ये मध्यम व लाल जमिनीत ९० × १५ से.मी. अंतर ठेवावे, तर भारी व खोल जमिनीत तसेच बागायती परिस्थितीत ९० × ३० से.मी. अंतर ठेवून लागवड करावी. पेरणीपूर्वी बियाण्यांना कार्बोक्सीन ३७.५% + थायरम ३७.५% डीएस @ ३.५ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे (मुळकुज व जीवाणू करपा रोग नियंत्रणासाठी) किंवा फ्लक्सपायराॅक्सॅड (३३३ ग्रॅम/लिटर एफएस) @ १.५ मि.ली. प्रति किलो बियाणे किंवा

टेट्राकोनॅझोल ११.६ % w/w (१२.५% w/v) एसएल @ १.५ मि.ली. प्रति किलो बियाणे (बीजजन्य मुळकुज रोग नियंत्रणासाठी) यापैकी कोणत्याही बुरशीनाशकाची बीजप्रक्रिया करावी. तसेच अझोटोबॅक्टर, पीएसबी (फॉस्फेट विद्राव्य जिवाणू) व केएमबी (पोटॅश विद्राव्य जिवाणू) या जैवखतांची @ १० मि.ली. प्रति किलो बियाणे या प्रमाणात बीजप्रक्रिया करावी. पेरणीच्या वेळी जर खतांची मूलभूत मात्रा (बेसल डोस) दिली नसेल, तर बागायती कापसासाठी ६०:७५:७५ कि.ग्रॅ. नत्र:स्फुरद:पालाश प्रति हेक्टर आणि कोरडवाहू कापसासाठी पेरणीपूर्वी किंवा पेरणीच्या वेळी ४८:६०:६० कि.ग्रॅ. नत्र:स्फुरद:पालाश प्रति हेक्टर या प्रमाणात खतांची मात्रा द्यावी. पिकाच्या सुरुवातीच्या अवस्थेत तण नियंत्रणासाठी पेरणीनंतर उगवणीपूर्वी पेंडीमेथालीन ३८.७% सीएस @ ७०० मि.ली. प्रति एकर २०० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. शेत व शेताच्या बांधावरील तणांचे नियमित निर्मूलन करावे तसेच शेताच्या परिसरातील काँग्रेस गवत (पार्थनियम) पूर्णपणे नष्ट करावे, जेणेकरून फुलकिड्यांची संख्या वाढणार नाही आणि टोबॅको स्ट्रीक विषाणू (TSV) रोगाचा प्रादुर्भाव कमी राहील.

क हंगामोत्तर व पेरणीपूर्व शिफारस केलेल्या व्यवस्थापन पद्धती

1. मागील हंगामातील कापसाच्या पिकाचे अवशेष, उरलेल्या खोड्या तसेच अर्धवट उघडलेली किंवा प्रादुर्भावित बोंडे शेतातून पूर्णपणे काढून टाकावीत. उपटून काढलेल्या कापसाच्या खोड्या शेताच्या बांधावर किंवा शेताच्या परिसरात साठवून ठेवू नयेत. हंगामाच्या शेवटी गुलाबी बोंडअळीच्या शेवटच्या पिढीतील अब्या प्रादुर्भावित बोंडांमध्ये व पिकाच्या अवशेषांमध्ये सुप्तावस्थेत (हिवाळी विश्रांती अवस्थेत) राहतात. त्यामुळे अशा प्रादुर्भावित अवशेषांचा त्वरित नाश करावा, जेणेकरून गुलाबी बोंडअळीचे जीवनचक्र खंडित होऊन पुढील हंगामातील प्रादुर्भाव कमी होण्यास मदत होईल. याशिवाय, पिकाचे अवशेष नष्ट केल्यामुळे जीवाणूजन्य करपा, मुळकुज तसेच बुरशीजन्य पानावरील डाग यांसारख्या रोगांचे प्रारंभिक संसर्गाचे स्रोत (इनोक्युलम) कमी होतात आणि नवीन हंगामातील कापूस पिकावरील रोगांचा प्रादुर्भाव कमी करण्यास मदत मिळते.
2. बाजार समिती व जिनिंग मिलच्या परिसरात गुलाबी बोंडअळीच्या हंगामोत्तर पतंगांचे निरीक्षण व नियंत्रण करण्यासाठी किमान 10 फेरोमोन सापळे एकमेकांपासून 20 मीटर अंतरावर लावावेत. फेरोमोन सापळ्यातील ल्युअर (आकर्षक वासद्रव्य) वेळेवर बदलावे. जिनिंग प्रक्रियेदरम्यान खराब झालेल्या बियाण्यांतून बाहेर पडणाऱ्या गुलाबी बोंडअळीच्या अब्यांचाही त्वरित नाश करावा. त्यामुळे जिनिंग मिल किंवा बाजार समिती परिसरातून जवळील कापूस शेतांमध्ये गुलाबी बोंडअळीचा प्रादुर्भाव पसरण्याची शक्यता कमी होण्यास मदत होते.
3. कापसाची आगाऊ (पूर्व-मान्सून) पेरणी टाळावी. आगाऊ पेरणी केलेल्या पिकामध्ये पाते, फुले व बोंडे लवकर येतात. मागील हंगामातील सुप्तावस्थेत राहिलेल्या गुलाबी बोंडअळीचे पतंग या पात्यांवर व फुलांवर अंडी घालतात. त्यामुळे आगाऊ पेरणी केलेले पीक गुलाबी बोंडअळीच्या नवीन हंगामातील पहिली पिढी पूर्ण होण्यासाठी अनुकूल ठरते. या पहिल्या पिढीचे वेळीच नियंत्रण न केल्यास पुढील पिढ्या वेळेवर पेरणी केलेल्या कापूस पिकात पाते, फुले व बोंडे येण्याच्या अवस्थेत मोठ्या प्रमाणात पसरतात आणि प्रादुर्भाव वाढवितात.
4. एप्रिल-मे महिन्यात खोल उन्हाळी नांगरट करावी. यामुळे जमिनीत सुप्तावस्थेत लपून राहिलेल्या किडींच्या अब्या व कोश (प्युपा) जमिनीच्या पृष्ठभागावर येतात आणि उन्हाच्या तीव्र तापमानामुळे तसेच पक्ष्यांच्या भक्ष्यस्थानी पडून त्यांचा नाश होतो. नांगरटीनंतर शेतात येणारे पक्षी या अब्या व कोश खाऊन त्यांची संख्या आणखी कमी करतात. या उपायामुळे पुढील हंगामात गुलाबी बोंडअळी, पाने खाणाऱ्या अब्या तसेच मर, मुळकुज व सूत्रकृमी (निमॅटोड) यांसारख्या जमिनीद्वारे पसरणाऱ्या रोग व किडींचा प्रादुर्भाव कमी करण्यास मदत होते.
5. मागील हंगामात गुलाबी बोंडअळीचा प्रादुर्भाव जास्त असलेल्या शेतांमध्ये पीक फेरपालट (Crop Rotation) अवश्य करावा. गुलाबी बोंडअळीचा प्रमुख आश्रयदाता कापूस हेच पीक असल्यामुळे पीक फेरपालट केल्यास तिचे जीवनचक्र खंडित होऊन पुढील हंगामातील प्रादुर्भाव कमी होण्यास मदत होते. तसेच पीक फेरपालट हा

जमिनीद्वारे पसरणारे रोग, विशेषतः मर, मुळकुज आणि सूत्रकृमी (निमॅटोड) यांचा प्रादुर्भाव कमी करण्यासाठी अत्यंत प्रभावी उपाय असून रोगप्रवण शेतांमध्ये त्याचा अवलंब करणे आवश्यक आहे.

6. रसशोषक किडी व रोगांना सहनशील, कमी कालावधीत येणाऱ्या आणि लवकर परिपक्व होणाऱ्या कापसाच्या जाती/संकरित वाणांची निवड करावी. अशा वाणांमुळे पिकाच्या सुरुवातीच्या वाढीच्या अवस्थेत रसशोषक किडी व रोगांच्या नियंत्रणासाठी अनावश्यक कीटकनाशके व बुरशीनाशकांच्या फवारण्या टाळता येतात. गुलाबी बॉडअळीचा प्रादुर्भाव साधारणपणे हंगामाच्या मध्यापासून सुरु होऊन उशिराच्या अवस्थेत मोठ्या प्रमाणात वाढतो. त्यामुळे कमी कालावधीत तयार होणारे व लवकर परिपक्व होणारे वाण लागवड केल्यास उशिरा होणाऱ्या गुलाबी बॉडअळीच्या तीव्र प्रादुर्भावापासून पिकाचे संरक्षण करण्यास मदत होते.
7. कापसाची पेरणी जून महिन्यात मान्सूनचा ८०-१०० मि.मी. पाऊस झाल्यानंतरच करावी. बियाण्यांची चांगली उगवण होण्यासाठी, पिकाची योग्य उभी वाढ (Crop stand) मिळण्यासाठी तसेच सुरुवातीच्या रोपावस्थेत दीर्घकाळ पाऊस न पडल्यास पीक टिकून राहण्यासाठी जमिनीत पुरेसा ओलावा असणे आवश्यक आहे. यामुळे दीर्घ खंडित पावसामुळे पुन्हा पेरणी करण्याची वेळ येत नाही. जून महिन्यात वेळेवर पेरणी केल्यास गुलाबी बॉडअळीच्या सुरुवातीच्या प्रादुर्भावापासून पिकाचे संरक्षण करण्यास मदत होते.
8. गुलाबी बॉडअळीच्या प्रभावी व्यवस्थापनासाठी एकात्मिक कीड व्यवस्थापन (IPM) तंत्रज्ञानाचा अवलंब करण्याबाबत कापूस उत्पादक शेतकऱ्यांमध्ये व्यापक जनजागृती करावी. तसेच कृषी निविष्ठा विक्रेत्यांनीही शेतकऱ्यांना पूर्व-मान्सून कापूस पेरणी न करण्याचा सल्ला द्यावा. यामुळे योग्य तांत्रिक संदेश अधिक प्रभावीपणे शेतकऱ्यांपर्यंत पोहोचेल आणि गुलाबी बॉडअळीच्या प्रादुर्भावावर नियंत्रण मिळविण्यास मदत होईल.

The detailed information regarding cotton production technology, e.g., selection of soil, varieties, fertilizer application, sowing methods, irrigation systems, management of weeds, insect pests and diseases, etc. can be availed from an Android-based **CICR Cotton App** developed by ICAR-CICR, Nagpur. The app can be downloaded free of cost from Google play store. Additionally, the crop growth stage-specific and weather-based weekly advisory are uploaded on the website of ICAR-CICR (<https://cicr.org.in/resource-weekly-advisory>) also to be consulted for the benefit of farmers.

Advisory issued by:

Dr. Vijay N. Waghmare

Director, ICAR-Central Institute for Cotton Research, Nagpur

Compilation by Dr. Isabella Agarwal

Editing Team:

Dr. G. T. Behere

Dr. A. S. Tayade

Dr. A. H. Prakash

Dr. S.K. Verma

Dr. S.K. Sain

Dr. Rishi Kumar

Dr. Babasaheb B. Fand

Dr. Ramkrushna GI

Dr. S.P Gawande

Dr. Shivaj Thube

Dr. R.R. Chapke

Regional language translation:

Hindi

: Mr Ghanshyam Deogirikar & Mr Ashutosh Mishra

Punjabi

: Dr Amarpreet Singh

Tamil

: Dr. A. Manikandan & Dr. M Saravanan

Telugu

: Dr L. Rajesh Chaudhary

Marathi

: Dr Vrushali Deshmukh & Mrs Pooja Ghonge

Gujrati

: Dr H R. Desai & Dr Vivek Shah

Oriya

: Dr B. S. Nayak

Kannada

: Dr Neelkanth Hiremani